

České e-knihy pro knihovny - přehled nabídky, příležitosti díky novinkám v legislativě

Jiří Pavlík, Univerzita Karlova v Praze
Zuzana Hájková, Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích

pavlik@cuni.cz, hajkova@cbvk.cz

INFORUM 2015

Abstrakt

V uplynulém roce proběhla řada nových nákupů českých e-knih v knihovnách na platformách eReading.cz, Flexibooks, Levná knihovna, Proquest ebrary, EBSCO eBooks. Novinky v legislativě z podzimu roku 2014 přináší knihovnám nové příležitosti v oblasti zpřístupňování digitalizovaných publikací na místě a zpřístupňování digitalizovaných osiřelých děl. V přednášce bude představen aktuální přehled nabídky českých e-knih pro knihovny, zkušenosti z Univerzity Karlovy v Praze se zpřístupňováním digitalizovaných publikací na místě, aktuální tipy ke čtečkám, jednotnému přihlašování v knihovnách, on-line registracím a on-line platbám.

Abstract in English

In the past year there have been several new purchases of Czech e-books in libraries on platforms eReading.cz, Flexibooks, Levna Library, Proquest ebrary, EBSCO eBooks. New legislation in the autumn of 2014 brings new opportunities for libraries in an area of access to digitized publications on site and access to digitized orphan works. In the lecture there will be presented an overview of the current Czech e-books for libraries market, experiences in Charles University in Prague with an accessibility on site of digitized publications, current trends in e-readers area, unified logging, on-line registrations and online payments in Czech libraries.

Přehled nabídky na platformách

V květnu 2015 nabízí české e-knihy knihovnám 7 poskytovatelů na 8 mi platformách. V nabídce je cca. 6 tisíc titulů e-knih.

eReading.cz nabízí knihovnám výpůjčky e-knih a konzorciální předplatné, multilicence. Důraz eReading.cz klade na výpůjčky, které nabízí v modelu Patron Driven Acquisition. eReading.cz nabízí cca. 1500 titulů od desítek nakladatelů. Výpůjčky jsou přes API eReading.cz integrovány do knihovních systémů ARL, Carmen, Portaro, VuFind, Koha. Výpůjčky eReading.cz nabízí nebo připravuje nabídkou na 55 knihoven v České republice a na Slovensku. Roční zkušenosti s výpůjčkami eReading.cz představuje v přednášce kolegyně Zuzana Hájková.

Na platformě Levná knihovna mohou knihovny vybírat z nabídky cca. 700 titulů e-knih Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Slon, Doplněk, Key Publishing a několika dalších nakladatelů. Čtenáři mají k dispozici výpůjčky nebo čtení na místě v knihovně. E-knihy od Levné knihovny svým čtenářům poskytuje Studijní a vědecká knihovna Plzeňského kraje, Knihovna Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze nebo Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě.

Na platformě Flexibooks mohou knihovny pro své čtenáře nakupovat výpůjčky e-knih nebo roční licence. Výpůjčky jsou nabízeny v modelu Patron Driven Acquisition. Flexibooks disponuje širokou nabídkou cca. 3500 titulů od Nakladatelství Fraus, Portál, Grada Publishing, Host, Kniha Zlín a dalších nakladatelů. E-knihy Flexibooks svým čtenářům poskytuje Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Minulý rok e-knihy Flexibooks využívala Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně a letos bude ve využívání pravděpodobně pokračovat. Využití Flexibooks po doplnění funkcionality platformy připravuje České vysoké učení technické v Praze.

Na platformách EBSCO eBooks, Proquest ebrary a Proquest EBL nabízí 237 titulů nakladatelství Karolinum. Na platformách EBSCO i Proquest jsou k dispozici Patron Driven Acquisition, krátkodobé výpůjčky, roční licence i trvalé nákupy. České e-knihy u EBSCO a Proquest nakupuje řada akademických, odborných a krajských knihoven v České republice i na Slovensku.

V rámci Proquest ebrary mohou knihovny využívat modul DASH! pro výpůjčky nebo pro čtení na místě. E-knihy ale i e-časopisy pro tuto platformu poskytují Sedmá generace, Nová čeština doma a ve světě, Zlatý řez, Vydavatelství VŠCHT, Fond Otakara Motejla. DASH! využívají Národní technická knihovna nebo Univerzita Karlova v Praze.

Platforma E-knihy do každé knihovny, kterou organizuje Městská knihovna v Praze, se soustředí na čtení e-knih na místě v knihovně. Nakladatelé e-knihy knihovnám na této platformě nabízí zdarma. E-knihy od nakladatelů Academia, Jan Melvil Publishing, Aleš Prager, Univerzita Pardubice, P3K, Vydavatelství VŠCHT na této platformě využívají Městská knihovna v Praze, Moravskoslezská knihovna v Ostravě, Jihočeská vědecká knihovna, Knihovna AV ČR, Knihovna FSV UK, Obecní knihovna Chrástany a několik dalších knihoven.

Firma Code Creator nabízí Publikační systém, který knihovny nyní využívají pro zpřístupnění Open Access e-knih s tím, že podpora pro výpůjčky, roční licence, trvalé nákupy se připravuje. Publikační systém Code Creator používají Masarykova Univerzita v Brně, Ostravská univerzita v Ostravě, Univerzita Palackého v Olomouci.

Odkaz na celkový přehled nabídky českých e-knih pro knihovny je uvedený na webové stránce eknihy.knihovna.cz.

Proquest ebrary DASH! on-site na UK

Soudní dvůr EU v minulém roce v soudní sporu mezi Technickou Univerzitou Darmstadt a nakladatelstvím Eugen Ulmer rozhodl, že zpřístupnění digitalizovaných verzí tištěných publikací v knihovně je v souladu s autorským zákonem. Rozhodnutí má platnost v celé EU.

Na Univerzitě Karlově v Praze tuto zákonou licenci využíváme pro zpřístupnění elektronických verzí knih Vydavatelství Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a elektronických verzí časopisu Sedmá generace. Tištěné verze publikací jsou součástí fondu knihoven Univerzity Karlovy v Praze, elektronické verze ke zpřístupnění v prostorách UK pomocí ebrary DASH! poskytují Vydavatelství FF UK a Sedmá generace.

E-deposit NK ČR a legislativa

V rámci projektu projektu NAKI Správa elektronických publikací v síti knihoven České republiky bude v letošním roce uveden do provozu systém e-deposit, kde nakladatelé a vydavatelé budou moci ukládat elektronické publikace vydávané v České republice. V rámci projektu vznikl také návrh novelizace legislativy povinného výtisku. Novelizaci v letošním roce čeká projednání s Dilia, SČKN. Očekává se, že v platnost vejde v příštím roce. Novelizace přinese pro všechny elektronické publikace vydávané v České republice zajištění dlouhodobé ochrany v Národní knihovně ČR a zpřístupnění pro čtení na místě v knihovnách, které jsou stávajícími příjemci povinného výtisku.

Čtečky s Android

Na podzim roku 2014 společnost eReading.cz uvedla na trh čtečku eReading.cz START 4 Light. Čtečku pohání operační systém Android. Díky tomu na čtečce běží aplikace eReading.cz pro Android, které pro čtenáře komfortně pracuje s výpůjčkami eReading.cz. Na čtečku je možné doinstalovat také aplikace Kindle, Kobo, Wooky, Dropbox. Čtečka tak spojuje výhody pohodlného čtení na displeji s elektronickým inkoustem a univerzálností tabletů.

Čtečka eReading.cz vychází ze čtečky výrobce Boyue. Na trhu v České republice se lze setkat také se čtečkami Energy eReader Pro a Icarus reader, které jsou obdobně založeny na čtečkách Boyue s Android. V kategorii čteček s Android je na trhu také čtečka Onyx Boox a hybridní chytrý telefon a čtečka v jednom Yota Phone 2.

Jednotné přihlašování v knihovnách, on-line registrace a platby

Nebylo by pěkné, kdyby se čtenáři ve všech knihovnách v ČR mohli přihlašovat jedním jménem a heslem? Nemuseli si pamatovat již různá přihlašovací jména a hesla pro svou obecní, městskou, krajskou knihovnu, pro odborné odborné knihovny, které využívají? Právě to svým čtenářům již nabízí Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích, Městská knihovna v Táboře, Krajská vědecká knihovna Liberec, Univerzitní knihovna Technické univerzity v Liberci s řada dalších knihoven. Knihovny využívají účty mojeID, které provozuje CZ.NIC. Velkou výhodou mojeID je, že ověřený účet čtenáře v jedné knihovně lze použít pro on-line registraci čtenáře v knihovnách dalších. Validaci účtu mojeID nabízí 8 knihoven.

Jednoduché, na několik kliknutí on-line platby a on-line registrace jsou zatím doménou především privátních internetových knihoven jako Deepdyve, Scripd, 24Symbols, Tidal, Spotify, Deezer. Nicméně Knihovna Akademie věd České republiky, Národní technická knihovna, Moravská zemská knihovna, Městská knihovna v Praze, Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích také připravují jednoduché on-line registrace s využitím mojeID i jednoduché on-line platby.